

Tutkijan datapalvelut

Nämä asiat pitää tuottaa-mallien kehittäminen

Avoin tiede Tutkimusaineistojen avoimuus

Tutkijan datapalvelut –työryhmän toiminnan yhteenveto

Pauli Assinen, Helsingin yliopisto (orcid.org/0000-0002-2420-5276)

Elokuu 2020

10.5281/zenodo.3994249

Sisällys

Yhteenveto	3
Työskentelyn vaiheet – tavoitteet muuttuivat matkan varrella.....	3
Tuotokset ja vaikuttavuus –kolme mallia ja kokemusten vaihtoa	4
Työryhmän kokoonpano – kiinnostus kasvoi loppua kohti	4
Liite 1 Tutkimusdatan avoimuuden hallinnan tukipalvelut	6
Liite 2 Lista työryhmän kokoamista tutkijan datapalvelujen palveluluetteloista.....	7
Liite 3 Työryhmän työskentelyyn osallistuneet	8

Yhteenveto

Työryhmä asetettiin Avoimen tieteen syyspäivillä 2018. Työryhmän vetäjänä toimi Pauli Assinen Helsingin yliopistosta. Työryhmän päätavoitteeksi muotoutui laatia tutkijan datatukipalveluista kolme mallia (minimi, laajempi ja unelma/ideaali). Lisäksi tavoitteena oli edistää ryhmän jäsenten välistä kokemusten vaihtoa. Työryhmään ilmoittautuneita oli kaiken kaikkiaan 67. Uusia ilmoittautuneita tuli koko työskentelyn ajan, muutama ilmoittautunut keskeytti osallistumisensa. Tuotokset esiteltiin ja työ päätettiin Avoimen tieteen kevätpäivillä 2020. Työryhmän työskentelyä esiteltiin posterilla myös EOSC Symposium 2019 –tapahtumassa Budapestissa.

Työskentelyn vaiheet – tavoitteet muuttuivat matkan varrella

Datan avoimuuden asiantuntijaryhmän järjestäytymiskokouksessa 20.11.2018 päätettiin perustaa työryhmiä. Yksi näistä oli Tutkijan palvelut, ryhmän kokoajana Pauli Assinen.¹ Työskentelyn alkaessa työryhmän nimeksi täsmennettiin Tutkijan avoimen datan palvelut. Työryhmän järjestäytymiskokouksessa kirjattiin työryhmän teemoiksi: eurooppalaisten ja lähialueiden käytettävyys tutkijalle, koulutustarpeet, arkkitehtuurin erittelyä sekä palveluiden ja palvelukuvausten tunnistamisen tärkeys. Samalla todettiin, että palveluihin on sekä tekninen että organisatorinen/hallinnollinen näkökulma.²

Alkuvuodesta 2019 työryhmän keskusteluissa todettiin, että palvelut eivät koske pelkästään avointa dataa tai data avaamista. Huhtikuussa 2019 järjestetyssä jäsenkyselyssä kaikki vastanneet kannattivat ehdotettua nimen muutosta muotoon Tutkijan datapalvelut. Samassa yhteydessä kysyttiin osallistujien kiinnostusta seuraaviin osa-alueisiin: käyttötapaukset, palveluluettelo, koulutustarpeet ja arkkitehtuuri. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti kaikille osa-alueille (Taulukko 1).³

Taulukko 1 Tutkijan datapalvelujen osa-alueiden käsittelystä kiinnostuneiden lukumäärät. Vastauksia tuli kymmenen 43:lta siihen mennessä (18.4.2020) ilmoittautuneelta.

Osa-alue	Kiinnostuneita
Käyttötapaukset	7
Palveluluettelo	6
Koulutustarpeet	5
Arkkitehtuuri	4

Avoimen tieteen kevätpäivillä 15.5.2019 todettiin, että työskentelyn tavoitetta pitäisi täsmentää. Samalla päätettiin perustaa datakoulutuksia varten oma Datakoulutukset-työryhmä. Työryhmän vetäjäksi valittiin Susanna Nykyri.⁴

Kevätpäivien työpajassa täsmennettiin työryhmän tavoitteita seuraavasti:

- Laaditaan luonnos Tutkijan datapalvelun tuen näkökulmasta kuvauksesta: "Nämä asiat tulee tuottaa, jotta tutkija voi käsitellä aineistojaan vastuullisen tieteen periaatteiden mukaisesti."
- Kerätään käyttötapauksia ja käytänteitä
 - [Tutkijan polun kriittiset kohdat, joissa palvelua tarvitaan erityisesti](#) -kaavion pohjalta
 - Muita käyttötapauksia ja käytänteitä
- Annetaan ja saadaan vertaistukea työryhmässä

¹ MUISTIO Datan avoimuuden asiantuntijaryhmän järjestäytymiskokous 20.11.2018

https://docs.google.com/document/d/1-0dij1jRMs8QhH60gP2eIUfg6W85YN2KAOTIL_ASa4/edit?usp=sharing

² Työryhmän wikisivu: Tutkijan datapalvelut, <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=83529030>

³ Työryhmän wikisivu: Tutkijan datapalvelut kokoukset ja kyselyt, <https://wiki.eduuni.fi/display/csctuha/Tutkijan+datapalvelut+kokoukset+ja+kyselyt>

⁴ Datakoulutukset-työryhmän wikisivu: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=108965106>

Tältä pohjalta työskentelyä jatkettiin wikisivulla Nämä asiat tulee tuottaa - Tutkijan datapalvelut⁵ ja kahdessa työpajassa Avoimen tieteen syystyöpajan yhteydessä.

Marraskuussa ilmoittautuneille lähetetyssä kyselyssä kysyttiin, olivatko wikisivulla siinä vaiheessa olleet Nämä asiat tulee toteuttaa –mallien kuvaukset riittävät työryhmän raportoinnin pohjaksi. Seitsemän vastaajaa yhdestätoista piti kuvauksia riittävinä ja yksi ehkä riittävänä. Tällä perusteella käynnistettiin työryhmän tuotosten raportin laatiminen.

Työryhmän työtä esiteltiin EOSC Services need local support -posterilla⁶ Budapestissa järjestetyssä EOSC Symposium 2019 –konferenssissa⁷ sessiossa EOSC Key Exploitable Results⁸.

Tuotokset ja vaikuttavuus –kolme mallia ja kokemusten vaihtoa

Työskentelyn tuotos tiivistyi kolmen palvelutason malliin. Tuotos esiteltiin Avoimen tieteen kevätpäivillä 2020. Lopputulos kirjattiin Powerpoint-esitykseksi ja wikisivulle Tutkimusaineistojen avoimuuden hallinnan tukipalvelut⁹. Kuvat malleista löytyvät liitteestä (Liite 1 Tutkimusdatan avoimuuden hallinnan tukipalvelut).

Tukipalvelumallien lisäksi työskentelyn aikana koottiin käyttötapauksia¹⁰ ja lista palveluluetteloista¹¹ (Liite 2 Lista työryhmän kokoamista tutkijan datapalvelujen palveluluetteloista).

Arkkitehtuuriasioita ei suoranaisesti käsitelty työryhmässä. Jossain määrin kuvatut mallit ottavat kantaa arkkitehtuureihin, esim. tietoarkkitehtuuriin mainitsemalla FAIR-periaatteet.

Konkreettisen dokumentoidun tuotoksen lisäksi työryhmän jäseniltä tuli positiivista palautetta keskusteluista ja kokemusten vaihdosta ryhmän tapaamisissa. Vaikka työskentely oli hajanaista ja pääosin dokumenttien työstämisestä wikissä, intensiiviset työpajat tarjosivat mahdollisuuden aktiiviseen vuorovaikutukseen. Palautteen perusteella ainakin parissa organisaatioissa jo työryhmän työskentelyn välituotoksia on käytetty tukipalvelujen suunnittelussa.

Työryhmän kokoonpano – kiinnostus kasvoi loppua kohti

Kiinnostus työryhmän työhön kasvoi työskentelyn loppua kohti. Työryhmän perustamisen yhteydessä ilmoittautui 25 jäsentä. Ilmoittautuneiden määrä kasvoi vähitellen ja vuoden 2019 kevätpäivien jälkeen ylitettiin viidenkymmenen jäsenen raja. Vielä ihan loppuvaiheessa uusia jäseniä ilmoittautui niin, että työryhmän työskentelyn päättyessä jäseniä oli 63. Muutama jäsen jätti ryhmän kesken työskentelyn. Yhteensä ilmoittautuneita osallistujia oli 67 (Liite 3 Työryhmän työskentelyyn osallistuneet). Osallistumisen aktiivisuus vaihteli. Jo työryhmän perustamisen yhteydessä sovittiin, että työryhmään voi tulla aktiiviseksi jäseneksi tai vain seuraamaan työn etenemistä. Ilmoittautuneita oli yliopistoista 45, ammattikorkeakouluista 9, tutkimuslaitoksista 8, palveluntuottajaorganisaatioista 4 ja yksi tieteellisestä seurasta.

⁵ Nämä asiat tulee tuottaa –wikisivu, <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelId=108960115>

⁶ Poster EOSC services need local support (Pauli Assinen) Zenodossa, <https://doi.org/10.5281/zenodo.3628297>

⁷ EOSC Symposium 2019, Budapest, Unkari, <https://www.eoscsecretariat.eu/eosc-symposium>

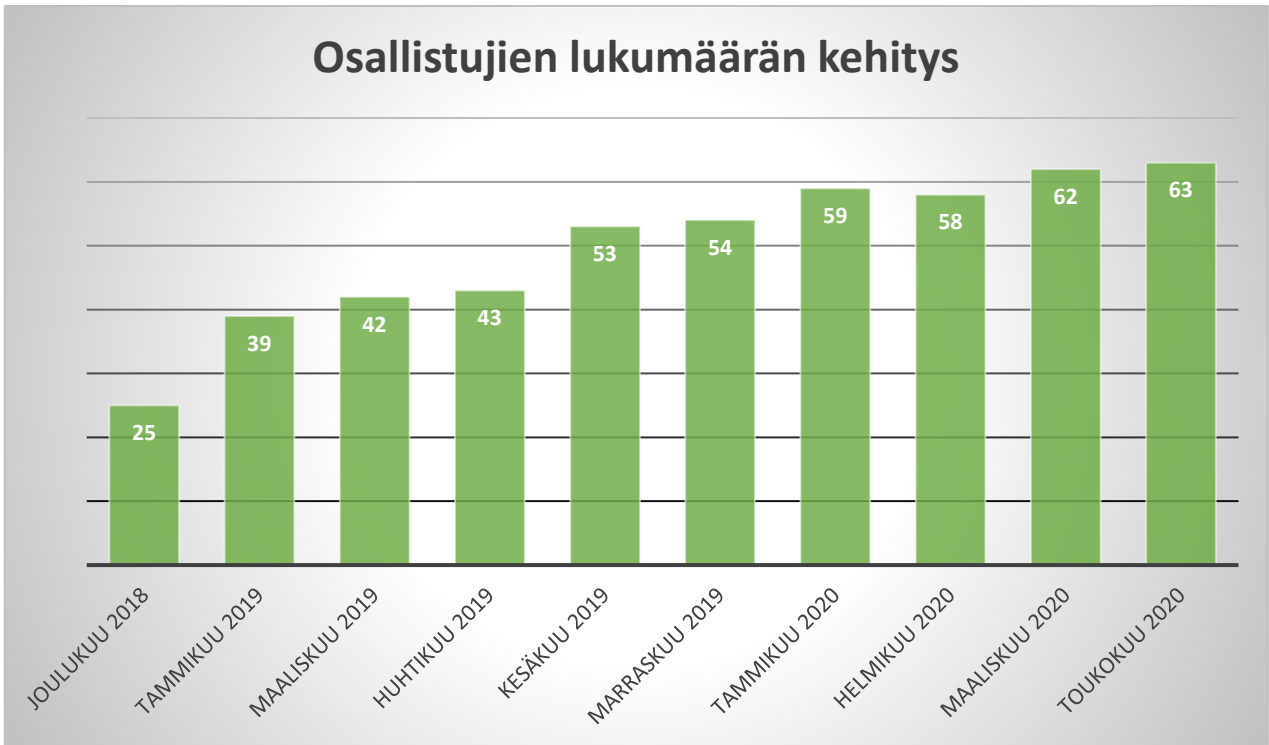
⁸ Sessio EOSC Key Exploitable Results, <https://www.eoscsecretariat.eu/eosc-symposium2019/eosc-key-exploitable-results>

⁹ Tutkimusaineistojen avoimuuden hallinnan tukipalvelut -wikisivu:

<https://wiki.eduuni.fi/display/csctuha/Tutkimusaineistojen+avoimuuden+hallinnan+tukipalvelut>

¹⁰ Käyttötapauksia – Tutkijan datapalvelut –wikisivu: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelId=99549622>

¹¹ Luettelo palveluista – Tutkijan datapalvelut –wikisivu: <https://wiki.eduuni.fi/display/csctuha/Luettelopalveluista+-Tutkijan+datapalvelut>

Kuva 1 Osallistujalistat julkaistiin Tutkijan datapalvelut -wikisivulla¹². Lukumäärät eri aikoina on poimittu wikisivun versiohistoriasta.

¹² Tutkijan datapalvelut –wikisivu, <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=83529030>

Liite 1 Tutkimusdatan avoimuuden hallinnan tukipalvelut

Tutkijan datapalvelujen tuki Minimimalli

- Johto ymmärtää tietoaaineistojen avoimuuden merkitykset

Johtaminen

- Minimi 1 henkilö
- Tuntuu RDM perusteet
- Resurssit verkkosivun ylläpitoon

Resurssit

- Verkkosivu, jolta löytyvät linkit RDM perusasioihin

Tukipalvelut

Tutkijan datapalvelujen tuki Laajempi malli

- Johto panostaa datan avoimuuteen
- Tavoitteet, resurssit, seuranta/mittarit ja palkitseminen
- Yksiköiden välisen yhteistyön organisointi

Johtaminen

- Riittävä resurssointi
- Vastuunjako yksiköiden välillä
- Osaamisen kehittäminen on suunnitelmallista
- Kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen on osa RDM-työtä

Resurssit

- Verkkosivut, joista löytyy kattavasti RDM-tietoa
- Helpdesk yhdessä osoitteessa
- Henkilökohtainen tukipalvelu
- DMP tuki
- Koulutukset
- Viestintä monikanavaisesti

Tukipalvelut

Tutkijan datapalvelujen tuki Unelma

- Datan avoimuus on kansainvälisesti verkostoituneen tutkimusorganisaation strateginen valinta osana avointa tiedettä.

Johtaminen

- Hyvin resurssoitu ja monipuolisen osaamisen omaava Datastuerttien tiimi ylläpitää ja kehittää organisaation Datanhallinta-palvelualustaa osana EOSCia ja muita kansainvälisiä federoituja datan hallinnan alustoja.

Resurssit

- Verkkosivu, joka esittelee Datanhallinta-palvelualustan käytön
- Koulutukset
- Tekoälyyn ja koneluettaviin (FAIR) metatietoihin ja tutkijan/tukihenkilöiden syöttämiin tietoihin perustuva Datanhallinta-palvelualusta hoitaa datan avaamisen DMP:n tietojen pohjalta

Tukipalvelut

Liite 2 Lista työryhmän kokoamista tutkijan datapalvelujen palveluluetteloista

- Kansallisia avoimen tieteen palveluja:
 - <https://avointiede.fi/fi/avoimet-aineistot/palveluita> ja
 - <https://avointiede.fi/fi/avoimet-aineistot>
- Eurooppalaisia avoimen tieteen palveluja
 - EOSC-portaalin katalogi: <https://catalogue.eosc-portal.eu/home>
 - eInfraCentral-palvelukatalogi: <http://einfracentral.eu/basic-page/common-service-catalogue>
 - EOSC-hub palvelut: <https://www.eosc-hub.eu/services>
- ATT-hankkeen keskeiset linjaukset, sisältäen muun muassa
Palvelukartan <https://avointiede.fi/fi/linjauksia-ja-toimijoita/att-hankkeen-keskeiset-linjaukset>
- CSC:n palvelut tutkimukselle
 - Computing and Software: <https://research.csc.fi/computing-and-software>
 - Data Management and Analytics: <https://research.csc.fi/data-management-and-analytics>
 - Support and Training: <https://research.csc.fi/support-and-training>
 - Research Administration: <https://research.csc.fi/research-administration>
- Kielipankki (ihmistieteellinen palvelukokonaisuus, jota koordinoi FIN-CLARIN-konsortio)
- Aineistot <https://www.kielipankki.fi/aineistot/>
- Työkalut <https://www.kielipankki.fi/tyokalut/>
- Tuki ja koulutus <https://www.kielipankki.fi/tuki/>
- Yliopistojen ja korkeakoulujen palveluluettelot (julkiset):
 - HY:
 - Tietotekniikka
<https://wiki.helsinki.fi/display/Tietotekniikkapalvelut/Tietotekniikan+palveluluettelo>
 - Kirjaston RDM guide: <http://libraryguides.helsinki.fi/rdm>
 - Research Data Services: <https://datasupport.helsinki.fi/>

Liite 3 Työryhmän työskentelyyn osallistuneet

Osallistuja ja organisaatio
Tuomas J. Alaterä, Tietoarkisto
Monica Allardt, Helsingin Yliopisto
Pauli Assinen, Helsingin yliopisto
Heta Björklund, Helsingin yliopisto
Jari Friman, TAU
Siiri Fuchs, HY
Katja Fält, TAU
Egle Gedrimiene, Oulun Yliopisto
Jussi-Pekka Hakkarainen, Kansalliskirjasto
Liisa Hallikainen, LY
Kaisa Hartikainen, Itä-Suomen yliopisto
Maaria Harviainen, Taideyliopisto
Anna-Liisa Helosalo, LUT/ Saimaa amk
Juha Herrala, TAU
Tua Hindersson-Söderholm, Hanken
Saila Huuskonen, TAU
Nina Hynnä, Hämeen ammattikorkeakoulu
Meri-Tuulia Kaarakainen, UTU
Päivi Kanerva, TY
Anne Karhapää, UEF
Liisa Karlsson, HU
Hannele Keckman-Koivuniemi, FSD
Simo Keuramo, UTU
Joonas Koiranen, Metropolia Amk
Tuija Korhonen, Helsingin yliopisto
Anita Laamanen, VTT
Anu Lahtinen, Helsingin yliopisto, historia
Mietta Lennes, Helsingin yliopisto
Erika Lilja, TY
Riku Louhimo, Työterveyslaitos
Sari Lötjönen, LUT-yliopisto, Saimaan AMK (-> LAB)
Tiina Malinen, UEF
Minna Marjamaa, Laurea-ammattikorkeakoulu
Juuso Marttila, JY
Helena Mattila, IL
Olli-Pekka Mattila, SYKE
Maria Niku, SKS
Ilkka Nokelainen, LUT, Saimaan amk, LAMK (-> LAB)
Susanna Nykyri, TAU
Turkka Näppilä, TAU
Mikko Ojanen, Helsingin yliopisto
Jussi Pajari, TAU
Olli Peltola, FMI

Emma Pirilä, Oulun yliopisto
Toni Pulliainen, Hämeen ammattikorkeakoulu
Antti Pursula, CSC
Seliina Päällysaho, SeAMK
Toni Raja-Hanhela, Lapin yliopisto
Reijo Rasinkangas, OY
Päivi Rauste, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus
Katri Rintamäki, Vaasan yliopisto, Tritonia
Tomi Rosti, UEF
Nina-Mari Salminen, LUKE
Manna Satama, Suomen Ateenan-instituutin säätiö sr
Janne Seppänen, Jyväskylän yliopisto
Liisa Siipilehto, Helsingin yliopiston kirjasto
Tiina Sipola, OY
Eija Suikkanen, Turun AMK
Anne Sunikka, Aalto-yliopisto
Anna Suorsa, OY
Maria Söderholm, Aalto yliopisto/ Tutkimuspalvelut
Timo Taskinen, Jyväskylän yliopisto
Ville Tenhunen, HY/Tike
Antti Viklund, Oulun yliopisto
Mika E. Virtanen, Oulun yliopisto, teknillinen tiedekunta
Marjut Vuorinen, THL
Malin Wikstedt, Hanken